

ΒΑΣΙΛΗΣ ΦΙΛΙΑΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΑΝΤΙΚΑΤΟΠΤΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

☒ (Απόσπασμα από τη δέκατη τρίτη έκδοση του βιβλίου «ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ» του Βασίλη Φίλια, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή – Αθήνα 1994. Το βιβλίο περιέχει εργασίες (όπως ο ίδιος ο Βασίλης Ι. Φίλιας τις ονομάζει) που γράφτηκαν μεταξύ του 1977 και 1982. Σήμερα αυτές παραμένουν αξιοπρόσεκτα επίκαιρες και αποτελούν δείγματα διορατικότητας και βαθύτατου προβληματισμού).

Παραδόσεις, έθιμα, τοπικές συνήθειες εξαφανίζονται – θύματα ενός χυδαίου μοντερνισμού, όταν σ' ολόκληρη τη Δυτική και Ανατολική Ευρώπη περισώζονται και διατηρούνται, όχι μόνο με πρωτοβουλία του κράτους, αλλά χάρη στην φροντίδα των ντόπιων πληθυσμών. Προχωρούμε ακάθεκτοι στην υπερανάπτυξη των υδροκέφαλων αστικών κέντρων μας και φθίνει ολόκληρη η υπόλοιπη ζωή μας, σαπίζουν οι οικονομικοί πνεύμονες της χώρας και περιμένουμε το ξένο κεφάλαιο από την ΕΟΚ να μας αναζωογονήσει οικονομικά. Με ποιο τίμημα; Θα το δούμε σύντομα.

Το μεγάλο δράμα της ελληνικής πολιτικής, που σημαίνει πρακτικά του τρόπου άσκησης της εξουσίας, είναι ότι η βραχυχρόνια αντιμετώπιση – σπαστική, αμελέτητη και ευκαιριακή των προβλημάτων δεν αφήνει περιθώρια για τον όποιο μακροχρόνιο σχεδιασμό και προγραμματισμό. Η χώρα αυτή, που η φύση προίκισε πλουσιοπάροχα, όχι μόνο με ασύλληπτες φυσικές καλλονές, όπως οι ανόητοι πιστεύουν, αλλά και με άφθονες πλουτοπαραγωγικές πηγές στο υπέδαφος, στη θάλασσα, στα βουνά και στους κάμπους της, κατάφερε στα εκατόν πενήντα χρόνια της ανεξαρτησίας της απλά να επιβιώνει, δεν δημιούργησε ποτέ σταθερές βάσεις οικονομικής ακμής και ικμάδας, στηριγμένες στην ανάπτυξη του ίδιου του ελλαδικού χώρου. Δεκανίκια χρυσοποίκιλτα το ναυτιλιακό, το μεταναστευτικό και το τουριστικό συνάλλαγμα μας

βοηθάνε συνεχώς να περπατάμε και συγκαλύπτουν την προχωρημένη Πάρκινσον της ελληνικής οικονομίας.

Συγκαλύπτουν την προχωρημένη Πάρκινσον και ταυτόχρονα συντηρούν τον μύθο του «Ψωροκωστισμού», όπλο ιδεολογικό φοβερό στα χέρια της αντι-ανανέωσης, της οπισθοδρόμησης, της αντίδρασης. Ο ολέθριος «εξωτερικός προσανατολισμός» της ελληνικής πολιτικής – όπως έλεγε ο Ιωάννης Σοφιανόπουλος – που κρέμαγε πάντοτε την ελπίδα, την αναμονή και την προσδοκία σε «προστάτες», «φίλους», «πατρónες», «συμμάχους» και μας κράτησε για ενάμιση αιώνα σε σχέσεις υποτέλειας και εξάρτησης, ο ίδιος αυτός προσανατολισμός κατηύθυνε και τα πεπρωμένα της ελληνικής οικονομίας. Όσο κρατούσαν και κρατάνε τα τρία εκτοπλασματικά ξυλοπόδαρα και οι στρατιές των ναυτικών, των μεταναστών και των τουριστών μας λύνουν το πρόβλημα τι χρειάζονται δομικής φύσης παρεμβάσεις για να εξασφαλισθεί μια υγιής οικονομική ανάπτυξη στο εσωτερικό της οικονομίας;

Το δόγμα του «θα τα βρούμε, όταν θα φτάσει ο κόμπος στο χτένι» κι «έχει ο θεός» οδήγησε σ' αυτό το παρφουμαρισμένο και φριχτά φτιασιδωμένο είδωλο γηραιάς κυρίας, που είναι σήμερα η ελληνική οικονομία. Γηραιό είδωλο, πού μας διαφημίζεται ως ακμαίο, σφριγηλό και χυμώδες τη στιγμή, που νοσοούν βαθύτατα όλα τα μέλη και όλα τα όργανα, και οι τρεις βασικοί τομείς της οικονομικής μας ζωής.

Νοσεί ο αγροτικός τομέας της οικονομίας, ο πρωτογενής, διότι: Πρώτο στη χώρα μας το πρόβλημα της ακαλλιέργητης γης που αποτελεί ένα παγκόσμιο αλλά ελεγχόμενο πρόβλημα στη χώρα μας έχει πάρει κυριολεκτικά εξωφρενικές διαστάσεις. Εξωφρενικές διαστάσεις με αποτέλεσμα ο εφοδιασμός της αγοράς σε προϊόντα, που άλλοτε αφθονούσαν, να πρέπει να συμπληρώνεται με εισαγωγές από το εξωτερικό (π.χ. όσπρια) και οι τιμές καταναλωτού άλλων (π.χ. κηπευτικών) να γίνονται κατά περιόδους κυριολεκτικά απλησίαστες σε σχέση με το μέσο εισόδημα. Δεύτερο (που πρέπει να το δει κανείς σε απόλυτη συνάρτηση με το πρώτο, αίτιο και αποτέλεσμα του) είναι η κυριολεκτική απογύμνωση της υπαίθρου από εργατικό δυναμικό νεαρής ηλικίας. Η γεωργία, η κτηνοτροφία

και η αλιεία της χώρας στηρίζονται σήμερα αποκλειστικά σε άτομα άνω των σαρανταπέντε ετών. Η απογύμνωση ακολούθησε τέτοιους ρυθμούς ώστε η εισαγωγή γεωργικών μηχανών σε κλίμακα πρωτοφανή για την Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες δεν μπορεί ν' αναπληρώσει το κενό. Βήμα προς βήμα οι εντατικές καλλιέργειες, που καλύπτουν τα βασικά εξαγωγικά προϊόντα της χώρας εγκαταλείπονται ή περιορίζονται στο ελάχιστο, ενώ το κόστος συλλογής γίνεται απαγορευτικό σε άλλα καίρια και ζωτικά προϊόντα. Η σταφίδα ανήκει στην πρώτη κατηγορία, ο ελαιόκαρπος, το μπαμπάκι, η μαστίχα στη δεύτερη. Προϊόντα αξίας πολλών δεκάδων ή εκατοντάδων δισεκατομμυρίων χάνονται και σαπίζουν πάνω στα δέντρα ή πεσμένα στη γη. Τρίτο, τα «δυναμικά» προϊόντα – εσπεριδοειδή, νωπά φρούτα όλων των κατηγοριών, πατάτες κλπ. βρίσκονται στο έλεος μιας ανοργάνωτης και ληστρικής αγοράς. Μιας πρωτόγονης αγοράς, που δεν διαθέτει ικανοποιητικούς μηχανισμούς αποθήκευσης και έγκαιρης διάθεσης του προϊόντος στο εξωτερικό, ούτε αρκετά εργοστάσια κονσερβοποιίας για ν' αξιοποιήσει τα περισσεύματα. Μιας αγοράς, που υποχρεώνει τους παραγωγούς στην «ταφή» δεκάδων χιλιάδων τόνων «υπερπαραγωγής» για να... μην πέφτουν οι τιμές.

Εικόνα εγκατάλειψης, προχειρότητας, ανοργανωσιάς, σπατάλης και αδιέξοδων φοβερών, που δεν είναι ακόμα παρά το «πρελούντιο», η εισαγωγική φάση εκείνου που θα έχουμε ν' αντιμετωπίσουμε σε 10-15 χρόνια όταν η γενιά των τελευταίων «Μοχικανών» της γεωργίας πάψει να είναι οικονομικά ενεργή και τα παιδιά τους θα έχουν όλα περάσει σε «αστικά» επαγγέλματα ή θα έχουν μεταβληθεί σε εισοδηματίες πωλητές γης εκεί όπου τα μέτωπα προώθησης της προϊούσας εξαμβλωματικής οικοπεδοποίησης θα το επιτρέπουν.

Στη βιομηχανία – βιοτεχνία, τον δευτερογενή τομέα της οικονομίας τα πράγματα δεν είναι καλύτερα, παρά τις θριαμβολογικές τυμπανοκρουσίες, διότι ήδη αυτή τη στιγμή, που ακόμα η ΕΟΚ δεν έχει εισβάλει καταλυτικά στην ελληνική οικονομία: πρώτο στη μεγάλη πλειοψηφία των βιομηχανικών επιχειρήσεων το 70-80% των κεφαλαίων είναι δανειακά. Στην ουσία το κράτος μέσω

του τραπεζικού συστήματος κρατάει όρθια τη βιομηχανία, τα «ίδια» κεφάλαια των βιομηχάνων και επομένως ο επιχειρηματικός κίνδυνος είναι πολύ περιορισμένος ή ανύπαρκτος. Κορυφαίο δείγμα αυτής της «ανωμαλίας» αποτέλεσε το γεγονός ότι από τα αφειδή δάνεια, που χορήγησε η δικτατορία στη βιομηχανία το 1968-1974 είναι ζήτημα αν το 10-15% επενδύθηκαν, τα υπόλοιπα «τοποθετήθηκαν» σε λογαριασμούς του εξωτερικού, ενώ στο εσωτερικό εξακολούθησε η αφαίμαξη της χρηματαγοράς με ιδιαίτερα προνομιακούς όρους (χαμηλότατα επιτόκια, μακροπρόθεσμη εξόφληση, που με τους ρυθμούς του πληθωρισμού σημαίνει καμιά εξόφληση). Δεύτερο: Σειρά μεγάλη βιομηχανικών επιχειρήσεων, που εργάζονται εντελώς αντιοικονομικά και σε μια οποιαδήποτε υγιή οικονομία θα είχαν κλείσει, στην Ελλάδα συντηρούνται με κρατικές ενέσεις – επιχορηγήσεις και δασμολογική προστασία, για να μην προκαλείται πρόσθετη ανεργία, γεγονός, που βέβαια εκμεταλλεύονται οι επιχειρηματίες, πραγματοποιώντας ανεπίτρεπτα κέρδη με παραγωγικές διαδικασίες και οπλισμό του 19ου αιώνα. Τρίτο, παρά τα τεράστια κέρδη, που τουλάχιστον ορισμένες κατηγορίες και κλάδοι βιομηχανικών επιχειρήσεων πραγματοποιούν – στηριγμένες κατά κανόνα στο ασύλληπτο πλέγμα των προνομίων, που τους εξασφαλίζει το κράτος – οι επενδύσεις του περασμένου χρόνου ήταν αρνητικές, δηλαδή δεν επαρκούν ούτε για τη συντήρηση του παραγωγικού οπλισμού στο υφιστάμενο επίπεδο. Τα βιομηχανικά κεφάλαια κινούνται προς άλλες «προσφορότερες» περιοχές: τη μεσολάβηση κλίμακας, τις οικοπεδο-οικοδομικές «επιχειρήσεις», την «πειρατική» ναυτιλία...

Στον τομέα της μεσολάβησης-υπηρεσιών, τον λεγόμενο τριτογενή τομέα της οικονομίας εκεί είναι, που επικρατεί πραγματικό χάος. Υπερεπαγγελματισμός στο εμπόριο και στα ακαδημαϊκά επαγγέλματα, «αργός πληθυσμός» της τάξης του 50% στις δημόσιες υπηρεσίες, ασύδοτα κέρδη από το ένα μέρος και πενιχρά εισοδήματα στο όριο επιβίωσης από το άλλο. «Πολιτική» απασχόλησης, που λύνει το πρόβλημα του «πλεονάζοντος» νεοεισερχόμενου στην αγορά εργατικού δυναμικού με διορισμούς στις ήδη υπερφορτωμένες δημόσιες υπηρεσίες. Πανεπιστήμια, που

παράγουν σ' ένα ποσοστό τουλάχιστο 70% ημiekπαιδευμένους γραφιάδες, που αναζητούν πυρετωδώς – τι άλλο μπορούσαν να κάνουν; μια θέση να κρεμαστούν. Καθεστώς πλήρους αναρχίας και ασυναρτησίας, που κοινωνικοποιεί το σύνολο σχεδόν της νεολαίας σε μια αντίληψη για το «φυσιολογικό», που είναι εντελώς αντιπαραγωγική και βεβαίως οδηγεί στο θλιβερό όσα και καταστροφικό αποτέλεσμα το ποσοστό εκείνων, που πράγματι παράγουν σε σχέση με εκείνων, που απασχολούνται, χωρίς να παράγουν, να γίνεται επικίνδυνα χαμηλό.

Το ότι η χώρα με τον τρόπο αυτό υπερχρεώνεται στο εξωτερικό και διαμορφώνει όλο και περισσότερο παθητικό ισοζύγιο πληρωμών για να εισάγει ακόμα και βασικά είδη διατροφής, το ότι με τον τρόπο αυτό η εξάρτηση της οικονομίας από τις τρεις εξωγενείς εκβλαστήσεις – ναυτιλία, μετανάστευση, τουρισμό – γίνεται συνεχώς μεγαλύτερη, το ότι θα έρθει στιγμή, που δεν θα έχουμε με τι εξαγωγίμα προϊόντα να πληρώσουμε τις εισαγωγές μας, είναι σαφές. Η «ελπίδα» ότι η ΕΟΚ θα μας χρησιμοποιήσει σαν χώρο απώθησης της χαμηλής τεχνολογίας βαριάς της βιομηχανίας, καθώς και της μολυντικής του περιβάλλοντος μεταποιητικής της παραγωγής και πάλι εξωτερικός προσανατολισμός! – δεν αποτελεί ούτε βέβαιη, ούτε ιδιαίτερα παρήγορη προοπτική. Ούτε φυσικά και η διαγραφόμενη στον ορίζοντα απειλή μιας ολοκληρωτικής καθίζησης της αγροτικής μας οικονομίας μπορεί να μας αφήνει περιθώρια ανεμελιάς και αναβολών.

Οι επικείμενες εκλογές πρέπει πάση θυσία να δώσουν κυβέρνηση βαθιών τομών και μακροχρόνιου προγραμματισμού με στόχο την αναστροφή της κίνησης προς το μηδέν. Αυτή είναι η πραγματική αλλαγή, που ζητάει ο τόπος, πέρα από τα χίλια-δυο άλλα αναγκαία επί μέρους διορθωτικά. Αλλαγή σημαίνει πριν απ' όλα ξεπέρασμα της νοοτροπίας των εμβαλωματικών «λύσεων». Σημαίνει ανασυγκρότηση της επαρχίας και της αγροτικής παραγωγής με συνεταιρισμούς, αναδασμό, μηχανισμούς διακίνησης και εμπορίας των προϊόντων, σπάσιμο της αλυσίδας των μεσαζόντων.

Σημαίνει δημιουργία αγροτοπόλεων, προγραμματισμό και κατεύθυνση της γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής. Σημαίνει δεκάδες

ριζοσπαστικά μέτρα, που θα κρατήσουν και θα δώσουν αξιοπρεπή ζωή στη νεολαία, ώστε να αποτραπεί ο καθολικός θάνατος και ο μαρασμός του πιο καίριου -παρά τα λεγόμενα- τομέα της οικονομίας μας. Αλλαγή σημαίνει ανάπτυξη κλάδων υγιούς, δυναμικής, σύγχρονης και ανταγωνιστικής βιομηχανίας με εθνική εδραίωση και αγκίστρωση. Αλλαγή σημαίνει ανακοπή της πορείας κηφνοποίησης όλων των Ελλήνων μέσα από τους φοβερούς μηχανισμούς υπερανάπτυξης του τομέα μεσολάβησης-υπηρεσιών. Βαραίνεται έτσι αφόρητα το νόημα της αλλαγής; Ίσως, όμως μόνο έτσι η όλη υπόθεση δεν θα εκφυλισθεί σε μια απλά καλύτερη διαχείριση ενός δύσμορφου, ενός παρακμασμένου και «λούμπεν» καπιταλισμού.

Πηγή/φωτογραφία: Ellogos.net